Referat från kvällsmöte 5 mars

Vattnets arkitekt – Ekonomijournalisten Johan Schück berättar om sin släkting arkitekten Erik Josephson, en svensk judisk arkitekt. Vi var 33 medlemmar som lyssnade på Johans intressanta berättelse om hans släkting Erik Josephson i lokalen Bärnstenen I Tempushuset vid Åkeshov.

Johan har skrivit en bok, det första samlade verket, om sin släkting Erik Josephson (1864–1929), bokens titel är: **Erik Josephsson- En svensk judisk arkitekt.**

Johans föredrag innehöll valda delar ur denna bok avseende många intressanta byggnader- bostadsfastigheter och kommersiella fastigheter, varuhus, hotell och flera bankpalats samt imponerande militäranläggningar och vattenkraftverk.

Erik var verksam under en tid då Sverige genomgick stora förändringar, bankväsendet byggdes ut, vattenverk uppfördes och Sverige började bli elektrifierat.

Erik hade många kontakter inom den judiska sfären och många av hans uppdragsgivare var judar. Erik ritade såväl bankpalats som anläggningar för både vatten och el och även en hel del militära kaserner. Erik ritade även exklusiva bostadshus samt varuhuset K.M. Lundberg – senare NK- som då låg på södra sidan vid Stureplan.

Delar av de byggnader Erik ritade var i nationalromantisk stil, bl.a. Grand Hotell i Saltsjöbaden, Ernest Thiels villa Bikupan, andra i nyklassisk stil t.ex vissa militäranläggningar mm. Se alla bilder i vidstående *bildpresentation (länk in)*.

Nedan beskrivs kortfattat enbart hans gärningar inom vattenverk och kraftverk.

Erik startade sin karriär i slutet av 1800-talet då vattnet var en sanitetsfråga och industrialiseringen som börjat behövde kraft som då hämtades kraften från fria fall och forsar.

Vattenverk
Första arkitektuppdraget i vattnets tecken var ett vattentorn i Borås. Sedan följe projekt i Stockholm. Vattnet i Stockholm var hälsovådligt dessutom var det stora problem med avloppsvattnet. Staden försökte redan på 1800-talet vidta åtgärder och beslutade att flytta vattenförsörjningen från den förorenade Årstaviken till Norsborg där vattnet kunde tas från Bornsjön. Det var officerare från ingenjörstrupperna som ledde arbete med vattenverket i Norsborg och Erik hade ju erfarenhet från att rita militäranläggningar, han var dessutom känd av staden efter de många byggnader han ritat, varvid han blev konsulterande arkitekt till de många byggnaderna i Norsborgs vattenverk och tillhörande personalbostäder, se bilderna i bildpresentationen där även en bild finns på interiören i vattenverket.

Vattenkraftverk
Detta blev en ny karriärinriktning för Erik och Erik blev i början av 1900-talet Sveriges ledande arkitekt på vattenkraftanläggningar. Strax efter att vattenverket i Norsborg blev klart så anlitades han för att rita ett vattenkraftverk i Trollhättan vid Olidan. De två projektledarna för Olidans kraftverk hade besökt Ontario Power Company vid Niagarafallen och inspirerats hur fallens enorma kraft kunde tämjas. Uppdraget var först att rita Olidan efter amerikanskt koncept och skyskrapslikt. Men Erik, som var inspirerad av bl.a. Roms akvedukter efter sin bildningsresa i Europa, såg framför sig ett helt annat byggnadsverk. I samband med en arkitekttävling skissade Erik på ett förslag på kraftverket och det föll i god jord och Erik valdes till Olidans arkitekt. Olidans kraftverk, som är byggt i nationalromantisk stil, blev ett av Sveriges mest magnifika projekt i denna stil. Därefter fick Erik uppdrag att rita ytterligare två vattenkraftverk - Porjus och Älvkarleby – ytterligare två pärlor som Erik ritade (se bilder i bildpresentationen) och båda togs i drift år 1915, bilder på dessa både interiört och exteriört finns i bildpresentationen.

Det finns mycket mer att berätta om arkitekten Erik Josephson, hans arkitektur och många vackra byggnader liksom även hans släkthistoria. Läs mer om allt detta samt mer om vattenkraftverkens tillkomst och hur svårigheter överbryggades i Johans Schultz intressanta bok: **Erik Josephsson, En svensk judisk arkitekt.**

Text och bild Hélène Blomberg